

Dyrevelferd og kjøtkvalitet: - Effekten av lang sanke- og skiljetid

Forfatter
Inge Midtveit, Animalia

Sammendrag
Sanking er ei stor påkjennung for lamma og praksis rundt sanking og skiljing har innverknad på dyrevelferd, kjøtkvalitet og økonomien til produsenten.

Publisert
2009

Referanse
Sau og Geit nr. 3/2009

Utskriftsdato
18.04.2024 www.fag.nsg.no

Dyrevelferd og kjøtkvalitet:

- Effekten av lang sanke- og skiljetid

Fysisk påkjennung under sinking og lang tid i samlekve er i ei pilotundersøking vist å gje kvalitetsproblem. (Foto: Grete Ringdal)

Sanking er ei stor påkjennung for lamma og praksis rundt sanking og skiljing har innverknad på dyrevelferd, kjøtkvalitet og økonomien til produsenten.

I denne artikkelen presenterer me resultata frå ei pilotundersøking som Animalia har gjennomført i tre ulike buskapar.

Datamaterialet som pilotundersøkinga er basert på er for lite til å kunne trekke rimeleg sikre konklusjonar for heile den norske saue-næringa. Me har likevel fått ein indikasjon på at det er grunnleggande kvalitetsproblem i produksjonen av eit av bransjens mest profilerte produkt, nemleg lam frå utmarksbeite. Ei større kartlegging av handteringspraksis, dyrevelferd og kjøtkvalitet er nødvendig for å kunne vurdere om funna i denne undersøkinga er gyldige for

heile den norske utmarksbaserte lammeproduksjonen.

Ulik sanke- og skiljepraksis

Det er mange måtar å organisere sankearbeidet på, men i hovudsak er logistikken slik: Sauen blir samla i hop og driven til ei samlekve der den går fram til skiljing, heimtransport eller transport direkte til slakting. Nokon driv også sauene rett heim. I dei beite-laga der større flokkar må samlast i samlekve, vil beitet i kvea ganske fort bli nedbeita. For dyr som nettopp er utsette for fysisk og psykisk stress betyr dette at dei ikkje har tilgang på energi for å fylle opp att energilagra som vart tømte under sinking og skiljing. Tilleggsföring blir gjeve nokon stader, men det er ofte vanskeleg å føre mange hundre dyr med rundball i ei sankekve. Forsking og erfaring frå mange land har vist at slik handtering gjev ein høg andel slakt med redusert kvalitet på

grunn av for høg slutt-pH i kjøttet også kalla DFD (sjå faktaboks om DFD).

Om dyra og undersøkinga

I ei pilotundersøking som Animalia gjennomførte hausten 2008, vart det tatt blodprøver rett etter sinking og skiljing av ei tilfeldig gruppe lam som skulle sendast direkte til slakt frå samlekvea. Arbeidet var finansiert av Noregs forskingsråd og inngår i prosjektet «Sauens velferd». Tre buskapar deltok i undersøkinga – derav ein utanfor fellessanking (buskap A). Dei to andre var med i eit større sankelag med fellessanking av om lag 2 500 dyr (buskap B og C). Eit samandrag av handteringen til dei tre buskapane er vist i tabell 1. Det vart tatt blodprøver på to ulike tidspunkt – rett etter skiljing og under slakting (stikkeblod). Desse prøvene vart analysert for blant anna teikn på underföring og fysisk

påkjenning. I tillegg vurderte me kjøtt-kvalitet ved å måle slutt-pH i ytrefilet 12-18 timer etter slakting. Slakte-kvalitetsdata vart også registrert, desse er vist saman med kjøttkvalitets-målingane i *tabell 2*.

Sanking tømer energilagra

Buskap A viste normale nivå på alle blodprøvene med unntak av fysisk påkjenning rett etter skiljing. Dei to andre buskapane viste også tydelege teikn på at dyra hadde vore utsett for hard fysisk påkjenning. I tillegg viste desse lamma også teikn på å ha fått for lite mat. Ser ein på handteringen er ikkje desse resultata så overraskande; buskap A hadde tilgang til godt håbeite mellom sinking og skiljing, medan buskap B og C sto i eit stort gjerde med hundrevis av andre dyr. Beitet innanfor dette gjerdet tok fort slutt. Alle lamma hadde altså blitt utsett for fysisk påkjenning som tømte energilagra, men berre lamma i buskap A hadde høve til å fylle dei opp igjen. Lamma i buskap B og C vart transportert og slakta med tomme energilager.

Slutt-pH i kjøt

Etter slakting målte me slutt-pH i ytrefileten på alle slakta. Lamma i buskap B og C hadde ein høg andel med høg slutt-pH. Ingen av lamma i buskap A hadde høg slutt-pH. Desse resultata er vist i *tabell 3*. Det var ikkje samanheng mellom vekt eller klassifisering og slutt-pH. Slutt-pH er eit vanleg sorteringsskriterium i kjøtbransjen og 5,8 blir ofte brukt som grense. Brukar ein denne grensa vil hhv. 53% og 32% av slakta frå buskap B og C bli utsortert

DFD

DFD er nemninga på kjøtt med høg slutt-pH (over 6,0). Nemninga kjem av det engelskspråklege begrepet «Dark Firm and Dry». Slikt kjøtt har redusert spisekvalitet og er ikkje eagna som råstoff i fenalårproduksjonen. Årsaka til DFD er feil handtering i form av stress eller faste i tida før slakting og töming av glykogen-lager. Hjå drøvtyggjarar tek det fleire dagar å fylle opp tømte glykogenlager.

Tabell 1. Tid (timar) for dei ulike handteringsprosedyrene

Gruppe (buskap)	A	B	C
Sanking	0,15-2	2-6	2-8
Driving	-	-	2
Ventetid i samlekve før skiljing	24	48-72	48-72
Skiljing	4	12	12
Beite mellom skiljing og slakting	72	Nei	Nei
Transport til slakteri	0,5	4	4
Oppstallingstid på slakteri	6	14	14
Samla tid frå sinking til slakting	168	72-120	72-120

Tabell 2. Slaktevekt, feitt- og EUROP-klasse og slutt-pH (gj.snitt og min-maks-verdiar) fordelt etter buskap

Variabel	A (n=21)	B (n=22)	C (n=19)
Vekt (kg)	20,0 (17,2-25,8)	20,4 (16,0-24,9)	21,7 (18,3-29,6)
Feittklasse	7,3 (5-9)	7,3 (6-9)	7,6 (6-9)
EUROP-klasse	8,4 (6-12)	7,8 (5-9)	9 (7-12)
Slutt-pH	5,7 (5,6-5,8)	5,8 (5,5-6,2)	5,8 (5,5-6,6)

Tabell 3. Fordeling (%) av slutt-pH i ulike intervall per gruppe (buskap)

	< 5,8	5,8 – 6,0	> 6,0
Buskap A	100	0	0
Buskap B	47	21	32
Buskap C	67	12	20

pga. for därleg kvalitet. Ingen av slakta frå buskap A ville blitt utsortert.

(kaldvekt) på 2,5, 3,8 og 5,8 prosent på lam som hadde stått utan tilgang på fôr og vatn i hhv. 24, 48 og 72 timer.

Av Inge Midtveit, spesialveterinær,
Animalia

Gjeterhund NM 2008

DVD med de 6 best hundene fra finalen.

Andre hunder på bestilling.
Pris pr. DVD kr 200,- + porto

Sara Nilsen
47 64 29 52 /
nilsen.sara@gmail.com

Økonomi - vekttap

Det er grundig dokumentert at lam taper vekt i samband med transport og oppstalling på slakteri. Dette gjeld både levandevekt og slaktevekt. Hovudårsaka til reduksjon i levandevekt er at innhaldet i vomma og resten av mage-tarmkanalen blir mindre. Slaktevektsvinnet er årsaka av at dyret forbrenner meir enn det får i seg av fôr eller beite. Frå Storbritannia er det dokumentert ein reduksjon i slaktevekt

SPINNVILT

rokker, spinneutstyr,
kardemaskiner, kammer m.m.
SPINNEKURS .

www.spinnvilt.no